

[-Fin(negans Wa)ke-]: Titlen som gåde

JACOB GREVE

Spørgsmålet om titlen er klassisk i *Finnegans Wake*-forskningen. Det er almindeligt at introduktioner til bogen kommenterer titlen. Titlen rejser da også et første spørgsmål som det første af teksten man møder. Den udgør en passage til bogen og et privilegeret sted, så meget som den kan siges at betegne hele teksten. I *Finnegans Wakes* tilfælde gælder dette i særlig grad, fordi titlen udgør den eneste betitling af 628 sider tætpakket med ordspil. Netop fordi *Finnegans Wake* er bygget op af ofte flersprogede ordspil, har kritikere længe læst ikke bare teksten, men også titlen meget kreativt, ofte grænsende til overfortolkning. I den følgende præsentation og læsning af titlen vil dette også være mit fokus, nemlig den klassiske diskussion vedrørende fortolkning og overfortolkning, eller grænser for fortolkning, som eksempelvis Umberto Eco i begyndelsen af halvfemserne insisterede på at der måtte være, med *Finnegans Wake* som eksempel. Eco mente, at hans egne idéer fra tresserne om 'det åbne værk', som skulle opføres af læseren, var blevet ført for vidt i visse post-strukturalistiske læsninger.

— Fordi titlen betegner hele teksten er det også min hensigt i det følgende at udpege karakteristika for *Finnegans Wake* som sådan, netop gennem titlen, og samtidig foreslå en læsning af titlen, antydnet i denne artikels titel, som for en umiddelbar betragtning kan tage sig ud som overfortolkning.

James Joyce gjorde sit til at lade titlen fremstå som gådefuld. I samtlige 17 år mens han skrev på bogen, holdt han nemlig titlen hemmelig. I stedet institutionaliserede han arbejdstitlen 'Work in Progress', en foreløbig betitling, som imidlertid også bærer et centralt udsagn om *Finnegans Wake*, som et værk i bestandig udvikling, ikke kun fra den blev påbe-

gyndt i 1922 til den udkom i 1939, men også siden, i de mange fortolkninger og læsninger, der udgør receptionshistorien.

Allerede i 1924 havde han skrevet til sin mæcen og forlægger, Harriet Shaw Weaver, og fortalt om sin opfindelse af et tegn-system, der skulle hjælpe ham i arbejdet med sin nye bog. Om det ene af disse tegn, en firkant, skrev han: "□ Dette står for titlen, men jeg ønsker ikke at røbe den før bogen har skrevet mere af sig selv" (*Letters I*, p. 213).

Men selvom titlen blev holdt hemmelig, igangsatte Joyce samtidig en gætteleg blandt sine nærmeste venner, om hvem der kunne gætte den. Først i 1938 blev den gættet af vennen Eugene Jolas, og da med god hjælp fra Joyce selv og hans kone Nora, den eneste anden person der kendte titlen, i fald der skulle ske Joyce noget før bogen udkom. Jolas havde som redaktør af tidsskriftet *transition* trykt store dele af 'Work in Progress' i tyverne og trediverne, og havde også i en artikel i kommentarbogen *Our Examination Round his Factification for Incamination of Work in Progress*, som Joyce selv forestod udgivelsen af i 1929, forsvaret 'Work in Progress' over for Sean O'Faolain, der havde beklaget sig over de mange ordspil og ordkonstruktioner. Jolas viste, at heller ikke leksikalske ord har entydige og bestandige betydninger. Som eksempel brugte han netop ordet 'title', som Joyce kan have hvisket ham i øret. For hvis ordet 'title' kunne bruges i så mange sammenhænge som Jolas viste i artiklen, hvad så med den senere regulære titel, som blev *Finnegans Wake*?

I maj 1927, da gættelegen om titlen var i gang i breve mellem Joyce og Harriet Shaw Weaver, skrev Joyce: "Jeg vil bruge nogle af dine forslag til □, om hvilken du er på rette spor. Titlen er meget simpel og så almindelig som noget. Den er ikke Kitty

O'Shea, som en vittig hund foreslog, selvom den er i to ord. Jeg vil tænke den mere igennem, da jeg agter også at foretage nogle eksperimenter med den..." (*Letters I*, p. 252).

Om den titel Joyce her har i tankerne er *Finnegans Wake* eller *Finn's Hotel*, som Danis Rose og John O'Hanlon har foreslået, er svært at fastslå med sikkerhed. Det er dog sikkert, at det var omkring dette tidspunkt at Joyce besluttede sig for *Finnegans Wake*, måske på grund af de eksperimenter, han ønskede at foretage. Det interessante er hvilke eksperimenter Joyce forestillede sig at foretage med titlen. Enten ville han genoverveje titlen i forhold til, hvad han havde skrevet af bogen, eller også ønskede han at udnytte flere af titlens betydningsmuligheder end han først havde tænkt sig.

Tim Finnegans Wake

Hvilke betydninger er da indtil nu fundet i den gådefulde titel? Først og fremmest henviser *Finnegans Wake* til den folkelige amerikansk-irske sang, 'Tim Finnegans Wake', der handler om manden, der dør efter at være faldet beruset fra en stige. Ved den efterfølgende 'wake', denne særlige irske vågen over den døde, som i forgangne tider ofte udviklede sig til rene orgier og frugtbarhedsriter, drikkes der tæt og et skænderi udvikler sig over den afdøde. En flaske whisky kastes gennem luften og lander ved den dodes hoved, der så vågner op igen ved duften af whisky. Sangen fungerer derfor også som en parodisk genskrivning af syndefalds- og genopstandelsesmotiver, ovenikøbet med ordspillet på 'wake', som Joyce også udnytter. Med sangen som reference fremstår højmodernisten Joyces sidste dunkle værk som en slags 'extended version' af en lavkomisk sang, med understregning af det lokale udgangspunkt i irsk historie, en musikalsk grundtone for bogen og et spil på ordenes flerfold af betydning.

Den første og udvendige markør af at noget er ændret i forhold til sangtitlen, er den udeladte genitiv-apostrof i 'Finnegans'. Det tillader, at titlen kan læses med både en entals- og en flertalsbestemmelse, måske endda pendulerende mellem de to. På den ene side denne vågen over faderen Finnegans, som er død og skal vågne igen, på den anden side

alle Finnegans, sønnerne, som skal vækkes til dåd. Den sidste, plurale læsning kan ovenikøbet accentueres som enten opfordring (Finnegans, Wake!) eller som konstatering (Finnegans will wake). Spillet mellem faderen og sønnerne, eller den enkelte og mængden, lægger endnu en betydning til ordet 'wake', som så kan læses som 'in the wake of Finnegans' – det der følger efter Finnegans.

Også den mere simple version, 'Finn again wakes', har været bragt i anvendelse, med allusioner til den irske sagnkreds om helten Finn MacCool, som lidt a la Holger Danske også skal vågne til dåd når situationen kræver det. Finn MacCool spiller en vigtig rolle i *Finnegans Wake*, som en af faderskikkelsen HCEs mange drømme-ikklædninger. Joyce udnyttede da også selv denne måde at læse titlen på, da han i 1939 efter at bogen var udkommet, ifølge Ellmanns biografi, kommenterede den finsk-russiske vinterkrig med ordene: "just as I predicted, the Finns again wake".

Titlens manglende apostrof fremviser denne kamp mellem faderen og sønnerne, den enkelte og mængden, den store og de små, som er genkommende i bogens mange konfigurationer af folkelig opstand mod tyrannen, hvadenten der er tale om plebejerne i forhold til patriarken, borgerne mod kongen, eller netop inden for familien, sønnerne over for faderen. En tematik, der lader autoriteter falde, ikke kun i form af faderskikkelser, men også når det gælder sproget som autoritet. Det leksikalske sprog undermineres af ordspillene, ikke mindst det 'store' imperialistiske sprog, engelsk, der undermineres ved blandningen med de mange 'mindre' sprog, for eksempel dansk.

Denne tematik får et af sine klareste udtryk mod slutningen af bogen, ovenikøbet i forbindelse med titlen og sangen: "It is their segnall for old Champelysied to seek the shades of his retirement and for young Chappielassies to teach their partners love-softfun at Finnegans Wake" (FW 607). Her kombineres de elysiske marker og Dublin-forstaden Chapelizod, hvor bogen foregår, i 'old Champelysied' som faderfiguren HCE, der residerer i sin pub med sin familie, og hvor den yngre generation, 'chappielassies', vil tage over. Impliceret i dette er en cyklik,

som imidlertid også er repræsenteret i titlen på en anden måde. Den angår bogens opbygning, som allerede Clive Hart i *Structure and Motif in Finnegans Wake* fra 1962, mente var afspejlet i titlen: "Det er interessant at bemærke hvordan selv titlen (...) afspejler bogens cykliske struktur, tre stavelser i en gruppe, efterfulgt af en fjerde, 'Wake', ligesom tre lange bøger efterfølges af bog fires Koda, bogen om opvågning. På samme måde kan bogen læses 'fin negans wake', og derved fremvise cyklisk uendelighed". Ifølge Hart har titlen altså en 3 + 1-struktur (Fin-ne-gans + wake) som på god hermeneutisk vis korresponderer med bogens opbygning i 4 bøger, 3 længere + den kortere bog 4 til sidst.

At slutningen (på fransk 'fin') negeres (negans) korresponderer endvidere med et af *Finnegans Wakes* særtræk, nemlig at bogens sidste sætning ender uden punktum og kan fortsættes på bogens første side i den første sætning, der starter med lille bogstav. Bogen er således både kvadratisk og cirkulær, en idé Joyce spøgefuldt mente at kunne tage patent på. 3 + 1-strukturen i dens cykliske udgave havde Joyce fra Giambattista Vicos *Den Nye Videnskab*, som udgør et af skeletterne til bogen. Vicos cykliske historieopfattelse opererer med tre aldre, gudernes, heltens og menneskenes, der afløser hinanden og ender med den store omvæltning, den såkaldte 'ricorso', der starter det hele forfra igen. Overalt i *Finnegans Wake* udnyttes eller indikeres denne 3 + 1-struktur, fra bogens storform ned til sætnings- og ordplan, som for eksempel denne tekstbid om Glugg og Chuff: "Off to clutch, Glugg! Forwhat! Shape your reres, Glugg! Foreweal! Ring we round, Chuff! Fairwell! Chuffchuff's inners even" (FW 225), hvor 3 + 1-strukturen ovenikøbet interpoleres tre gange af FW, titlens initialer. På denne måde kan tekstsstedet blive et udsagn om hele bogen, som et transportmiddel (clutch, forward, rears, fourwheeler), en selvkørende maskine, en automobil, som hvis man spidser ørerne (shape your ears) kan høre onomapoietisk starte: 'glugg, glugg, chuff, chuffchuff...'.

At finde vej
At læse titlens begyndelsesstavelse, 'fin', på fransk synes også rimeligt ud fra en hermeneutisk betragt-

ning, hvor delen (titlen) skal svare helheden (bogen), eftersom *Finnegans Wake* er bygget op af multilinguale ordspil, der benytter ord fra op til 60 naturlige sprog, plus en mængde 'unaturlige' som patois, jargon, pidgin english, landsmål, volapyk, shelta, universal osv. Men det åbner naturligvis op for den mulighed, at også andre sprog end fransk kan bringes ind i en læsning af titlen. For eksempel kunne man foreslå at læse titlen på tysk. Titlen kan herefter læses som 'Finde' og 'ganz weg', og betegne læseren, der i sin søgen efter mening i dette dunkle univers finder den, kun for i næste øjeblik at finde den fuldstændig forsvundet, 'ganz weg'! Et udsagn om vilkåret for læseren af *Finnegans Wake*, der i sin søgen efter endelig mening ofte finder sig på herrens mark med hensyn til en sikker bestemmelse af ordenes betydninger.

Selvom en sådan læsning giver udmærket hermeneutisk mening i forhold til *Finnegans Wake* ville de færreste tøve med at dømme overfortolkning. Men pointen er, at med alle de med-lyde og konnotationer, man ellers inviteres til at foretage undervejs, er det nærmest umuligt positivt at bestemme en overfortolkning. Joyce kommenterede da også selv en sætning fra *Finnegans Wake* med ordene, 'dette er ordene du vil se, men ikke dem du vil høre'.

Fønikerer vågner

Alligevel synes John Paul Riquelme at være på mere sikker grund når han i sin bog *Teller and Tale in Joyce's Fiction* læser titlen som 'fønikerer vågner'. For udtrykket er at finde i *Finnegans Wake*: "the Phoenician wakes" (FW 608), og må derfor opfattes som en læsning af titlen Joyce selv foretog. Riquelme henholder sig til, at Joyce ofte understregede at hans tidligere titelhelt, Odysseus (Ulysses) var føniker, og ikke græker. Det er altså den homeriske helt, såvel som bogen *Ulysses*, der vækkes til live, men kun for, ifølge Riquelme, at blive lagt til hvile igen, begravet af den nye bog; ligesom Homer, som skelet for *Ulysses*, begravnes til fordel for Vico, der ikke kun ved sin cykliske historieopfattelse, men også gennem sin brug af etymologiske ordspil fungerer som inspiration til *Finnegans Wake*. Også ordspillet teknisk fremvises derved, fordi det genkalder 'døde' udtryk,

kun for at erstatte dem med nye ordkonstruktioner. Riquelme mener endda, at teksteksemplet “as punical as finikin” (FW 37) viser hvordan ‘punisk’ og ‘føniskisk’ ved et ordspil relateres til ordspillet (punning), såvel som til Finnegan. Riquelmes pointe, “at læse *Finnegans Wake* involverer at finde ud af hvad titlen betyder gennem henvisninger til de etymologiske ordspil, der dukker op i løbet af fortællingen” synes rimelig nok, kun udtømmer Riquelmes læsning langtfra mulighederne.

No answer

En anden læsning af titlen, der ved første øjekast tager sig ud som overfortolkning, har Petr Skrabanek stået for. Også han understreger titlen som gåde, en gåde han løser ved at læse den som følger: ‘Fin(d) neg. ans wa= ke(y). Som kan betyde så meget som: Find det negative svar og du har nøglen til bogen. At læse to stavelser fra to forskellige ord sammen, som denne læsning kræver, er ingen uvanlig foretelse i FW i øvrigt. Et godt eksempel på dette findes side 236, hvor “Pa’s teapucs” kan læses som både ‘fars tekopper’ og som ‘past epochs’. Skrabanek understøtter sin læsning med henvisninger til Shem the Penman, den ene del af tvillingeparret Shem og Shaun. Shem fungerer i *Finnegans Wake* som forfatterpersona og portræt af kunstneren, og ligesom sin forgænger i Joyces tidligere bøger *A Portrait* og *Ulysses*, Stephen Dedalus, siger han nej til at opfylde kravene fra hjem, kirke og fædreland. For Stephen Dedalus er det lig den sikre død at underlægge sig disse krav, og det er også grunden til, at han afsværges sin moder, som han ser som eksemplet på en underkastet disse krav.

Nilens kilder

Skrabaneks læsning kan på grund af opdelingen af titlens ord synes hasarderet, ikke desto mindre synes fundet af et ‘negativt svar’ i midten af titlen at have noget på sig. Det kan bedre begrundes, hvis man i stedet forbinder det med det større motiv omkring Nilens kilder, der løber gennem bogen, og som synes at udnytte at “intet udforsket område, hverken Himalayas tinder, Antarktids’ vidder, ja næppe engang månens skjulte bagside har i nyere tid fascine-

ret så meget som mysteriet om Nilens kilder. I mindst to tusind år drøftede man spørgsmålet uden at finde svar”, som Alan Moorehead har formuleret det i sin bog om *Den Hvide Nil* (1962, Spektrum, 1994, p. 6). Efter at have søgt Nilens kilde uden at finde svar i så mange år fandt man ikke én, men to sandsynlige kilder, kaldet Victoria Nyanza og Albert Nyanza (‘nyansa’ betyder egentlig ‘sø’).

Det er Nilens kilder der – første gang motivet dukker op – gøres lig med det biologiske ophav i *Finnegans Wake*, forældreparret Humphrey Chimden Earwicker (HCE) og Anna Livia Plurabelle (ALP): “O phoenix culprit! Ex nickylo w malo comes micke lmassed bonum. Hill, rill. ones in company, billed, less be proud of. Breast high and bestride! Only for that these will not breathe upon Norronesen and Irenean the secrest of their soorcelossness. Quarry silex, Homfrie Noanswa! Undy gentian festyknees, Livia Noanswa” (FW 23).

Ikke alene gøres Nilens kilder lig med forældreparret HCE og ALP (‘Homfrie’ og ‘Livia’), men med et ordspil gøres også ‘nyansa’ lig med ‘noanswa’, altså et nej-svar, i lighed med det Skrabanek fandt i titlen.

De overskrevne latinske udtryk i citatet ‘quare silex’ (hvorfor er du tavs?) og ‘unde gentium festines’ (hvor kommer du fra?) er rettet til HCE og ALP, der som biologisk oprindelse imidlertid begge fremstår som gåder, der spørges til, men uden at de giver svar.

Et andet eksempel kan tydeliggøre Nil-motivet: “Distributary endings? And we recommends. Quare hircum? No answer. Unde gentium fe...? No ah” (FW 89). Her gentages de latinske spørgsmål, med et fuldtonende ‘no answer’. Helt tæt på titlens ‘neg.-answa’ kommer et andet sted Nil-motivet benyttes: “Instead for asteer, adrift for adraft. Nuctumbulumbumus wanderwards the Nil. Victorias neanzas. Alberths neantas” (FW 598). Nil-motivet dukker i øvrigt i passager på siderne 105, 202, 558 og 600.

Selvom Nil-motivet i særlig grad angår de gådefulde hovedpersoner HCE og ALP, og derved tvivlen om det biologiske ophav, kommer Nil-motivet gennem de to hovedpersoner til at repræsentere en

mere generel søgen efter en endelig og stabil kilde til mening i *Finnegans Wakes* univers.

Laurent Milesi, der også har beskæftiget sig med Nil-motivet i artiklen 'Metaphors of the Quest in *Finnegans Wake*' lader endda Nil-motivet repræsentere læserens søgen efter en endelig kilde til mening, en søgen der så besvares med et 'no-answer'. Mit forslag til en læsning af titlen er altså at lade dette negative svar få betydning ved at lade det springe tavst frem i titlen, som en anden kilde; Fin(neg.-answa)ke, og lade det betyde, at enhver søgen efter en endelig, enhedlig kilde til mening i *Finnegans Wake* vil møde et negativt svar.

Ved at gøre Joyces eget udsagn om at ville gøre eksperimenter til mit eget udgangspunkt, foreslår jeg også at vi som læsere, nu mere end 60 år efter bogen udkom, må være aktive og kreative læsere af teksten, som også Joyce selv var det i forhold til sin egen tekst. Men at man som læser møder et negativt svar i sin søgen efter endelig mening, betyder samtidig, at man selv må bidrage med svar.

Den engelske ord 'answer' er etymologisk forbundet med dansk 'ansvar'. 'Answer' betyder da at svare på en beskyldning eller redegøre for adfærd. Set således bliver no-answer-motivet så betydningsfuldt, at det fortjener sin plads i titlen. Nej-svaret kan da betyde at forfatteren nægter at have ansvaret for de læsninger og fortolkninger læseren foretager. Og at læseren derfor må autorisere sig selv, som også Jean-Michel Rabaté har sagt det, som oprindelse til betydning, som endnu en kilde til mening i FW.

Kevin i titlen

Jeg vil derfor også tage ansvar for en videre læsning af titlen, der tager højde for de bogstaver/stavelser, der blev til overs efter at have ladet 'neg.answa' springe frem i titlens midte, KE til slut, og FIN i begyndelsen. Hvis man, stadig med tanke på at der skulle eksperimenteres med titlen, læser titlen cirkulært ligesom bogen, får man KE-FIN, et næsten komplet rim på navnet Kevin. Med fare for at begå overfortolkning vil jeg derfor argumentere for, at Kevin-figuren i *Finnegans Wake* på denne kryptiske

måde kan være udnyttet i titlen; [-fin(neg.-answa)ke].

At det biologiske ophav med 'no answer'-motivet gøres til et lige så stort mysterium som Nilens kilde(r) bekræftes nemlig i del 2, kapitel 2, som handler om Shem og Shaun, der laver lektier. Kapitellet er typografisk arrangeret som en lærebog i geometri, med marginnoter i begge sider og fodnoter forneden, for Shem og Shaun, der i kapitlet kaldes Dolph og Kev (kort for Kevin), er i færd med at tegne Euklids første proposition (afbilledet i FW på side 293). Det viser sig imidlertid, at de samtidig foretager en anden kortlægning, ligeså grundlæggende som geometri, nemlig af deres egen biologiske oprindelse, deres moders køn. Det er Dolph (Shem), der på denne måde indvier den uvidende og uskyldige Kevin (Shaun) i mysteriet om hvor han kommer fra: "Can you nei do her, numb? asks Dolph, suspecting the answer know. Oikkont, ken you, ninny, aks Kev, expecting the answer guess" (FW 286). Dolph spørger her Kev om han kan 'do her', underforstået om han kan tegne hendes køn. I citatet udnyttes igen et ordspil på 'no answer', hvor Kevin på en gang formodes at være uvidende, dvs. svare nej, og at være vidende (know), eftersom Dolph har vist ham hvordan tingene hænger sammen.

Kevin er i det hele taget en gådefuld figur i *Finnegans Wake*. Han fremstår som en yngre version af Shaun, og beskrives generelt som en engel, uskyldssren og hellig, et 'nicechild', mens Shem er djævelsk og en 'brat'. Christopher Bjork har i en artikel med titlen "Sinted Sageness, Some sources for Kevin in FW" beskæftiget sig med Kevin-figuren, og fundet tre historiske kilder til Kevin, som Joyce benyttede til at bygge Kevin-figuren op. De bidrager alle til billedet af ham som hellig og uskyldssren, men også kun tilsyneladende.

Den ene, en irsk præst, Father Bernard Vaughan, der ligesom Kevin/Shaun i teksten blev tildelt et bærbart alter, altså retten til at missionere, og derved tjene penge. Den anden, en ung mand, Frederick Bywaters, der var meget omtalt i en mordsag i 1922, hvor han efter sigende skulle have hjulpet sin elskede af med hendes mand. Under retssagen blev

det betydret, at han var uskyldigheden selv, en mors dreng, der ikke havde forstand på piger, og at han derfor var blevet forført af kvinden til at deltage i mordet på manden. Den sidste, Kevin Izod O'Doherty, blev som medlem af den irske frihedsbevægelse, Young Ireland Movement, deporteret til Australien, og selvom han havde en kæreste, der ventede på ham hjemme i Irland, valgte han ikke at vende tilbage, men at blive i Polynesien i et forsøg på at blive hurtigt rig.

Bjork konkluderer at kun den ene side af Kevin er hellig og uskyldig, den anden side viser ham som pengegrisk og kvindehadsk. Kevins hellighed er således falsk, uden dækning, som en to-sidet mønt, som der også står: "There is strong suspicion on counterfeit Kevin" (FW 483).

Vigtigst som kilde til Kevin-figuren er den korte sketch om den legendariske St. Kevin, placeret i bog 4, mod slutningen af bogen (FW 604-606). Den blev først inkorporeret i bogens samlede struktur i 1938, men var faktisk blandt de første små stykker tekst Joyce skrev, da han havde færdiggjort *Ulysses* i 1922. Kevin-sketchen afmærker derfor både begyndelsen og slutningen af arbejdet med *Finnegans Wake*, ligesom jeg altså påstår, at Kevin afmærker begyndelsen og slutningen på titlen. Sketchen benytter de traditionelle overleveringer om den historiske St. Kevin i Glendalough og lader i løbet af de to sider Kevin stige til helgenstatus, samtidig med at han isolerer sig i landskabet i Glendalough. Sketchen former sig som en art renselses- eller dåbshandling, og ender med at St. Kevin sidder placeret i vand i et kar, i en lille gravet dam på en ø i en sø i Glendalough på øen Irland, der jo er omgivet af hav. Han sidder altså i sandhed isoleret i midten af alle disse koncentriske cirkler. Men siddende i vandet, i søen, er han også placeret metaforisk ved oprindelsen, i det moderlige vand.

Margot Norris siger ligefrem, at Kevin i en lang regressiv bevægelse ender med at være "nedsænket i den metaforiske moder og genoptaget i hendes krop". Norris har forsøgt at læse sketchen om St. Kevin i Glendalough som den gode søn, der regressivt finder tilbage til moderen. Hun henholder sig til, at Kevins regressive renselse lægger sig op ad

moderen, både i sketchen som i det narrative forløb, eftersom ALPs brev og sidste monolog følger efter og slutter bogen.

Norris mener derved også, at temaet fra *A Portrait* og *Ulysses* om Stephen Dedalus' fornægtelse af moderen, spiller med i slutningen af *Finnegans Wake*. Kevin repræsenterer i symbolsk form en drømmeagtig transformation af den syndige og frafaldne søn, Stephen Dedalus, til at blive den gode søn.

JAMES JOYCE (Dublin 1904). Foto: C. P. Curran

Kevin fra kvinde til kiste

Andre ordspil på Kevin relaterer ham til moderen, til kvinden. "Kvinnes Country" (FW 124) er både Kevins og kvindens landskab, og kunne være en henvisning til Glendalough, der, som det er blevet foreslået, topografisk ligner et kvindekøn, og der er måske også med ordet 'country' en obskøn allusion på linie med den accepterede medbetydning i Shakespeares *Hamlet*, når Hamlet med hovedet i Ofelias skød taler om 'country matters' (Akt 3, scene 2).

I kapitel II.2 gentages ordspillet på Kevin og Kvinde, når der står: "Forening Unge Kristlike Kvinne" (FW 267), som på samme måde fungerer som en allusion til Kevin, der er både kristelig og kvindelig, men som i omvendingen af ordene for KFUK også bærer en obskøn allusion (FUUK – fuck).

Et andet ordspil på navnet Kevin, blandt de mange, gør førnævnte Kevin Izod O'Doherty til "coffin azid odarkery". Kevin-navnet inviterer altså til rim på både kvinde og kiste (coffin), og refererer derved både til måden vi indtræder i livet og forlader det igen, som et andet berømt rim for samme, 'womb' og 'tomb'. At opdage Kevin i titlen giver mulighed for endnu en måde, hvorpå titlen siger det hele, fra begyndelsen til enden, fra kvinden til kisten.

Hvis denne fremhævelse af Kevins betydning i *Finnegans Wake* holder vand, kunne intet passe bedre ind i en samlet læsning af titlen, der placerer Kevin ved kilden (nyansa). Der kan være flere måder at samle trådene på her, men de eksperimenterer Joyce ville foretage med titlen, kan have ført ham til at understrege Kevin-figures rolle i bogen, såvel som 'no-answer'-motivet.

Konklusion: kilden og sløret

Titlen fremstår altså som en gåde eller hemmelighed på størrelse med gåden om Nilens kilde, men den forbliver gådefuld, eftersom det man finder i *Finnegans Wake* er en kilde (nyansa) som giver et negativt svar (no answer). Det manglende svar er ikke til at høre, men alligevel kryptisk til stede i titlen. Hvis svaret for enden af den lange rejse efter mening er et 'no answer', hvis gåden ikke giver endeligt svar

betyder det også, at der ikke er noget at afsløre. Den samme fornemmelse får man når man forsøger at løse nogle af de mere koncentrerede og sammensatte ordspil. I stedet for at af-sløre skjult underliggende mening, i overensstemmelse med den klassiske hermeneutiske metafor om sløret, bør man i forbindelse med *Finnegans Wake* benytte den ligeså klassiske hermeneutiske metafor om kilden, der til stadighed lader ny betydning springe frem. Al betydning, der springer frem, og som kan gøres meningsfuld, eksisterer. Det er hvad kilden (nyansa) i titlen med sit nej-svar (neg.answa) også kan repræsentere. Hvilket også gør mig ude af stand til at afvise de nævnte tidligere læsninger af titlen som overfortolkning, men lade dem eksistere side om side med min egen. Nogle ville kalde min læsning af titlen overfortolkning, men i tilfældet *Finnegans Wake* lader det sig ikke gøre positivt at bestemme en overfortolkning, som Eco gerne vil det. Snarere end overfortolkning kan man også kalde det en læsning, der eksperimenterer på samme måde som Joyce gjorde, da han skrev bogen, og som alligevel gerne vil forsøge at give svar på de spørgsmål teksten stiller, ved at lade del svare helhed. D'hele står i titlen.

Litteratur

- Christopher Bjork: "Sinted Sageness: Some Sources for Kevin in FW" in: Hayman/Slote (ed.): *Probes, Genetic Studies in Joyce*, European Joyce Studies 5, 1995.
- Umberto Eco: "Joyce, Semiosis and Semiotics", in: *The Limits of Interpretation*, 1994.
- Clive Hart: *Structure and Motif in FW*, 1962.
- Laurent Milesi: "Metaphors of the Quest in FW", in: Lernout (ed.): *Finnegans Wake: Fifty Years*, European Joyce Studies 2, 1990.
- Margot Norris: "The Last Chapter of FW: Stephen Finds His Mother", in: McCarthy (ed.): *Critical Essays on James Joyce's FW*, 1992.
- Jean-Michel Rabaté: *James Joyce – Authorized Reader*, 1991.
- John Paul Riquelme: *Teller and Tale in Joyces Fiction*, 1983.
- Danis Rose & John O'Hanlon: "The Name of the Book", in: *A Finnegans Wake Circular*, Vol. 4, no. 3, 1989.
- Petr Skrabanek: "FW – Night Joyce of a Thousand Tiers", in: Martin (ed.): *James Joyce – The Artist and the Labyrinth*, 1990.